

פת נכרים

מקור הדין

מרדכי: כל פת פלטר. שלא נתפשט האיסור

גדר פת ותבשיל (סעיף ו)

6. פרי חדש יורה דעה סימן קיב ס"ק יז

זה הכלל כל דבר שמברכין עליו בורא מיני מזונות, אם כשקובע סעודה עליו מברך המוציא וברכת המזון דינו כפת. ובמקום שנהגו היתר בפת של גוים גם זה מותר. ואם הם דברים שאפילו בקביעות סעודה עליהם אינו מברך המוציא וכמו המיני מתיקות שכתבתי יש בהם משום בישולי גוים. ואם הם דברים שאע"פ שיש בהם קמח אין מברכין עליהם בורא מיני מזונות כמו בירה, קפה וכד' א"כ קימחא הוי תפל ואין בו משום בישולי גוים כשבעיקר המאכל נאכל חי או לא עולה על שולחן מלכים.

גדר 'פת ישראל' (סעיף ט)

7. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לח עמוד ב

אמר רבינא, הלכתא: הא ריפתא דשגר הסיק התנור עובד כוכבים ואפה ישראל הכניס לתנור, א"נ שגר ישראל ואפה עובד כוכבים, א"נ שגר עובד כוכבים ואפה עובד כוכבים ואתא ישראל וחתה בה חתויי - שפיר דמי.

לשון השולחן ערוך

מקור הדין והטעם לפת נכרי

סעיף א: אסור חכמים לאכול פת של עממים עובדי כוכבים, משום חתנות. (ואפילו במקום דליכא משום חתנות, אסור). ולא אסרו אלא פת של חמשת מיני דגן, אבל פת של קטניות ושל אורז ודוחן, אינו בכלל פת סתם שאסרו. הגה: וגם אינו אסור משום בישולי עובדי כוכבים אם אינו עולה על שולחן מלכים.

המנהגים כפת של פלטר נכרי

סעיף ב: יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחים פת מנחתם העובד כוכבים, במקום שאין שם נחתום ישראל, מפני שהיא שעת הדחק. (וי"א דאפילו במקום שפת ישראל מצוי, שרי). אבל פת של בעלי בתים, אין שם מי שמורה בה להקל, שעיקר הגזירה משום חתנות, ואם יאכל פת בעלי בתים יבא לסעוד אצלם. הגה: ולא מקרי פת בעל הבית, אלא אם עשאו לבני ביתו, אבל עשאו למכור, מיקרי פלטר, אף על פי שאין דרכו בכך. וכן פלטר שעשאו לעצמו, מקרי בעל הבית

הזמן הקובע לגדר פת נכרי

סעיף ג: יש מי שאומר שאם פלטר הזמין ישראל, הרי פתו כפת בעל הבית והלכה כסעיף זה שחולקין בתר תחילתו או שמוציאו גרע טפי. ש"ך. או שמוכח שמעיקרא עשה עבור עצמו. נקה"כ.

1. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

מתני'. ואלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואין איסורן איסור הנאה: חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו, והפת והשמן שלהן. רבי ובית דינו התירו השמן.

2. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לו עמוד ב

כולן משום עבודת כוכבים גזרו בהן, דכי אתא רב אחא בר אדא א"ר יצחק: ... על פיתן ושמןן משום יינן, ועל יינן משום בנותיהן, ועל בנותיהן משום דבר אחר עבודת אלילים.

פת של נחתום (סעיף ב)

3. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

א"ר כהנא א"ר יוחנן: פת לא הותרה בב"ד. מכלל דאיכא מאן דשרי? אין, דכי אתא רב דימי אמר: פעם אחת יצא רבי לשדה והביא עובד כוכבים לפניו פת פורני מאפה סאה, אמר רבי: כמה נאה פת זו, מה ראו חכמים לאוסרה; מה ראו חכמים? משום חתנות! אלא, מה ראו חכמים לאוסרה בשדה לזכא למינש לאימנשי לאקלאי צעלמא הוא; כסבורין העם: התיר רבי הפת, ולא היא, רבי לא התיר את הפת.

רב יוסף⁴ ואיתימא רב שמואל בר יהודה אמר: לא כך היה מעשה, אלא אמרו: פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה פת דחוק לתלמידים, אמר רבי: אין כאן פלטר? כסבורין העם לומר: פלטר עובד כוכבים, והוא לא אמר אלא פלטר ישראל.

א"ר חלבון⁵: אפילו למ"ד פלטר עובד כוכבים, לא אמרן אלא דליכא פלטר ישראל, אבל במקום דאיכא פלטר ישראל לא.

ורבי יוחנן⁶ אמר: אפי' למ"ד פלטר עובד כוכבים, ה"מ בשדה, אבל בעיר לא, משום חתנות.

איבו הוה מנכית ואכיל פת אבי מצרי נשות אלל המצרים, אמר להו רבא, ואיתימא רב נחמן בר יצחק: לא תשתעו מיניה דאיבו לא תדברו איתו/ לא תביאו שמועה משמו דקאכיל לחמא דארמאי.

4. תלמוד ירושלמי מסכת עבודה זרה פרק ב הלכה ח

מקום שאין פת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת נכרים אסורה ועימעמו עליה והתירוה [דף טז עמוד א] מפני חיי נפש.

5. סיכום דעות הראשונים בהיתר פלטר

רמב"ם (יב"ח): אין פלטר ישראל וגם בשדה

רמב"ם (יב"ח): אין פלטר ישראל

רשב"א, **ר"ן**: אין פלטר ישראל או בשדה

י"א בר"ן: בשדה

כף החיים יורה דעה קי"ב אות י' – דברי האר"י

צריך אדם לשמור מאד שלא לאכול לחם מפלטר כותי ואפי' קנוי מפלטר ישראל ואפי' בספק ואפי' אם קונה מפלטר ישראל צריך לחקור אם עשוי מישאל. האר"י ז"ל בס' טעמי המצות פ' עקב ושה"מ פ' וילך.

הפעולות שהופכות את הפת לפת ישראל

סעיף ט: הדליק עובד כוכבים התנור ואפה בו ישראל, או שהדליק ישראל ואפה עובד כוכבים, או שהדליק העובד כוכבים ואפה העובד כוכבים ובא ישראל וניער האש מעט, הרי זה מותר אפילו בפת של בעלי בתים. ואפילו לא זרק אלא עץ אחד לתוך התנור, התיר כל הפת שבו, שאין הדבר אלא להיות היכר (כרמב"ם ורשב"א). ולא כר"ן וטור שההיתר בלישת ישראל. ולא כרמב"ן ורא"ש שצריך קרוב בישול (שהפת שלהן אסורה. (ואם נפח באש הוי כחיתוי)

רצף הכשרות שלאחריו לא הכשיר ישראל

סעיף י: אם אפו בתנור על ידי עובד כוכבים ג' פעמים ביום א' והכשירו התנור על ידי קיסם ב' הפעמים, ובפעם השלישית לא הכשירו, מותר. שגם באפיה האחרונה נשאר קצת בעין מן הגחלים הבעורות מן היסקות הראשונות. או"ה.

הגה: וי"א דאם הכשיר התנור פעם א' ולא עמד התנור מעת לעת בלא היסק אפילו אפאו בו כך כמה ימים, הכל מותר מכח הכשר הראשון. ויש לסמוך על זה. והנה כל אלה הם קולות גדולות ורק בשעת הדחק יש לסמוך על זה אבל לכתחלה צריך אחד מה' המבואר בגמ' ערוה"ש כו.

איסור מסחר בפת נכרי

סעיף יא: פת של ישראל שאפאה עובד כוכבים בלא חיתוי דישראל ובלא קיסם, אסור. (ואסור) לזבוני לעובד כוכבים, דילמא אתי לזבוני לישראל. ואם פיתת הלחם לשנים, מותר לזבוני לעובד כוכבים. הגה: וה"ה לכל פת של עובד כוכבים, שאסור. ולכן נהגו שלא לקנות חתיכות פת מן העובד כוכבים, דחיישינן שמא הוא פת איסור ומכרה לו ישראל כך

שלב האפיה בו עדיין מועיל תיקון בחיתוי ישראל

סעיף יב: אם אפה עובד כוכבים הפת בלא חיתוי ישראל ובלא קיסם, אפילו קרמו פני הפת בתנור שהוא כמאכל בו דרוסאי בתבשיל, מועיל חיתוי ישראל כל זמן שהפת צריך לתנור ומשביח באפייתו עדיין.

ויש מי שאומר שאפילו הוציא הפת יש תקנה להחזירו לתנור על ידי ישראל, אם הוא משביח ר"ל מחמת צורך גמר בישול. דאם לא כן לא תמצא דבר שאסור משום בישולי גוים. פר"ח כב. דרכי משה יא: והכי נהנינן.

אורח שאינו מקפיד על פת נכרי

סעיף יג: מי שאינו נזהר מפת של עובד כוכבים, שהיסב אצל בעל הבית הנזהר מפת של עובד כוכבים, ועל השלחן פת ישראל ופת של עובד כוכבים היפה משל ישראל, יבצע בעל הבית מן

הגיע פלטר ישראל במקום שמתיירים בפלטר נכרי

סעיף ד: מקום שאין פלטר ישראל מצוי, לדעת המתירין ליקח פת מפלטר עובד כוכבים, אם הגיע שם פלטר ישראל הרי פת פלטר עובד כוכבים אסורה לקחת מעתה. ש"ך עד שימכור פלטר ישראל פתו ולרמ"א בסעיף ב' פשיטא שמותר. ש"ך, ולאחר שכלה פת ישראל חוזר פתו של עובד כוכבים להכשרו.

פלטר נכרי במקום שקיימת פת ישראל יפה פחות

סעיף ה: יש אומרים שמי שיש בידו פת, או שיש פלטר ישראל, ויש פלטר עובד כוכבים עושה פת יפה ממנו, או ממין אחר שאין בידו של פלטר ישראל, מותר לקנות מפלטר עובד כוכבים במקום שנהגו היתר בפת של פלטר, דכיון דדעתו נוחה יותר בפת פלטר זה מפני חשיבותו בעיניו, הרי זה כפת דחוקה לו.

ביצים שטוחות על פת מתי דינם כפת ומתי כבישול נכרי

סעיף ו: במקום שנהגו היתר בפת של פלטר, אפילו הוא נלוש בבצים או שביצים טוחים על פניו, מותר. אבל אינפנד"ה שאפאה עובד כוכבים, אסור לאכול מהפת שלה כיון שהשומן נאסר בבישול ונבלע בפת. (ע"ל סימן קי"ג ס"ג).

הגה: ויש אוסרים בפת שביצים טוחים על פניו, משום שהן בעין ואינם בטלים לגבי פת, ויש בהם משום בשולי עובדי כוכבים וכן נוהגין. אבל מה שמושחים החלות משיחה כלשהי למראה מותר. ערוה"ש כא. אבל בכנה"ג (ב"י לט) והפר"ח (קב, ח) הבין שנחלקו בחזו"ת ממילא בממשות גם השו"ע אסור.

פת נכרי בעוגות ועוגיות

ואותן נילו"ש שקורין קיכלי"ך או מיני מתיקה שקורין לעקי"ך דוקא שבלילתן עבה ויש בהן תואר לחם. ש"ך, הם בכלל פת ובמקום שנהגים היתר בפת של עובד כוכבים גם הם מותרים, ולא אמרינן שיש בהם משום בשולי עובד כוכבים.

ויש מיני נילו"ש שקורין קיכלי"ך שאופין אותם על ברזלים ומושחין הברזל בשעת אפייה בחלב או חזיר, באותן יש לזהר ולאסרן. וכן המנהג.

בגדר פלטר הולכים אחר שעת אפיה

סעיף ז: פת בעל הבית אסורה לעולם, אפילו קנאה פלטר ממנו, ואפילו שלחה לישראל לביתו. וכן אפילו שלחה אותו ישראל לאחר, אסורה לעולם. ושל פלטר, מותרת לעולם, אפילו קנאה בעל הבית ממנו, שלא הלכו באיסור זה אחר מי שהפת בידו עכשיו, אלא אחר מי שהיה לו בשעת אפייה.

מקום שאין פלטר מצוי

סעיף ח: יש מי שאומר דבמקום שאין פלטר מצוי כלל, מותר אפילו של בעלי הבתים. (וא"צ להמתין על פת כשר, וכן נוהגין שאינו חמור מדמאי שמאכילין אותו עניים) אמנם לשו"ע שהחמיר בסעיף ב' התיר כאן דווקא אם עברו שלשה ימים מעת לעת שלא אכל פת או בשבת משום עונג שבת. פר"ח יח.

היפה ומותר בכל אותה סעודה בפת של עובד כוכבים. כיון דלענין ברכת המוציא מצוה לברך על היפה אם לא יברך איכא איבה טובא. ש"ך יג. כיון שיש חיוב על האורח לבצוע ממה שאוכל. ט"ז. אבל כשהוא לבדו המקפיד יבצע על של ישראל. שו"ע קס"ח ה.

ביטול פת נכרי בתערובת

סעיף יד: כותח של עובד כוכבים, מותר כיון שנעשה ממי גבינה וחלב טמא אינו עומד ואין גזירת גבינה במים. רש"ל. מיירי שנעשה בהכשר שישראל רואהו. ט"ז, ואין חוששין לפת עובד כוכבים שבו דכיון דהפת ליתיה בעיניה על תערובתו לא גזור. פר"ח כד.

הגה: וכן כל מקום שנתערבה פת של עובד כוכבים בשאר מאכל, בטל ברוב ואפילו הוא דבר חשוב. ש"ך כג, בין בלח בין ביבש. אבל אסור לערב כדי לאכלו

אכילה בקערה אחת עם מי שלא נזהר

סעיף טו: מי שנזהר מפת עובד כוכבים, מותר לאכול בקערה עם מי שאינו נזהר ממנו, ואף על פי שטעם פת עובד כוכבים מתערב בפת ישראל, אינו חושש. משום שלא אסרו משום חתנות אלא פת שהוא בעין. ב"י בשם התוס'.

הגה: י"א דמי שנזהר מפת של עובד כוכבים ואוכל עם אחרים שאינן נזהרין, מותר לאכול עמהם מפיהם משום איבה וקטטה, הואיל ואם לא יאכל עמהם פת שהוא עיקר הסעודה, התירו לו משום איבה. ואין ללמוד מכאן לשאר איסורין שרק בפת שייך איבה.

פת נכרי לנמצא בדרך

סעיף טז: יש מי שאומר שהנזהר מפת עובד כוכבים, והוא בדרך, אם יש פת של ישראל עד ד' מילין, ימתין ודווקא שנמצא בהליכה אבל אם חנה, אפילו קרוב אין צריך להמתין. פר"ח טז. אבל מיל צריך. פת"ש ו. (וכבר נתבאר לעיל דנוהגין להקל).